ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”

ФАКУЛТЕТ „СОЦИАЛНИ СТОПАНСКИ И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ”

КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Снежанка Костадинова Овчарова,

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
ПН 3.7 "Администрация и управление"докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“

На тема:

ЛИДЕРСКИ ПОТЕНЦИАЛ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ КАТО ЦЕНТРОВЕ ЗА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ

с автор: Кристияна Георгиева Иванова

научен ръководител: проф. д-р Велислава Николаева

Настоящата рецензия е изготвена съгласно Заповед на Ректора на ВСУ № 623/ 01.10.2026г. и решение от първото заседание на научното жури.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Дисертацията е в обем от 217 страници и в структурно отношение включва: увод, изложение в три глави, заключение, списък с използвана литература и четири приложения. Съдържанието на всяка глава е представено в отделни параграфи. Основният текст съдържа 11 таблици и 38 фигури, чийто списък е представен в началото на труда. Библиографията обхваща 122 заглавия на български и английски език. Списъкът с избраните научни статии, монографии и нормативни документи показват задълбочени познания на автора по изследваните в дисертационния труд въпроси.

На база на доклада за сходства, прегледа на достъпната научна литература и извършения съдържателен анализ на дисертационния труд и автореферата, не са установени обстоятелства, които да дават основание за съмнения относно академичната добросъвестност на автора или за констатиране на плагиатство.

II. Информация за докторанта

Кристияна Иванова е магистър по Български език и литература, притежава и 2-ра професионално-квалификационна степен Инженер - агроном. Обучението й като докторант е осъществено в самостоятелна подготовка по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“, ПН 3.7 Администрация и

управление“, към катедра „Администрация и управление“ на ВСУ „Черноризец Храбър“. Множеството сертификати, отличия и награди, получени от докторантката показват стремеж към непрекъснато надграждане на знанията и уменията. Кристияна Иванова е с богат професионален опит в образователната сфера. Понастоящем тя е директор на професионална гимназия по земеделие в гр.Генерал Тошево.

III. Оценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Актуалност на разглежданите проблеми в дисертацията.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на актуална и значима научна проблематика, свързана с лидерството в професионалното образование. Темата е особено важна в контекста на съвременните технологични и икономически процеси, които пораждат нови професии и образователни потребности. Това изисква от педагогическите специалисти да усвояват лидерски компетенции и ги прилагат в процеса на обучение на младежи и възрастни, особено в центровете за високи постижения. Докторантката има лична мотивация за теоретичното и емпирично изследване и обосновала обстойно значимостта на темата.

Структурата на дисертацията следва утвърдената логика на научно изследване – от теоретичния преглед и изясняване на основните понятия, концепции и зависимости, през методологическата обосновка, до емпирично изследване и разработване на модели и препоръки.

В увода на дисертацията авторката показва личната си мотивация да намери решение на изследователския проблем: „идентифициране, структуриране и развитие на ключови компетенции и лидерски потенциал на обучителите (ръководен и изпълнителски състав) , така че те да отговарят на съвременните изисквания на професионалното образование и на стратегическите цели на Центровете за високи постижения.“

Защитаваната теза е ясно заявена: „лидерският потенциал на педагогическите специалисти зависи от притежавания от тях специфичен набор от компетенции, чрез който, посредством процеса на обучение, формират личности, пригодни за бъдещите зелени и устойчиви професии. Тези компетенции включват както професионални и педагогически знания и умения, така и личностни характеристики, иновативно мислене и лидерски способности, които позволяват на учителя да бъде активен носител на нови знания и модели на поведение, адаптирани към съвременните изисквания на образователната и икономическа среда“. Докторантката е допълнила по-конкретно тезата чрез две работни подтези.

Обект на дисертационният труд е лидерският потенциал на педагогическите специалисти в Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ - гр. Генерал Тошево, област Добрич, като ЦВП. Точно е формулиран и предметът на изследването: компетенциите, които изграждат лидерския потенциал на педагогическите специалисти и чрез които те се трансформират в активни носители на ново, зелено и устойчиво знание, което претворяват в практически умения (можене) и способности у своите обучаеми.

Целта на изследването е дефинирана ясно: „чрез теоретичен и практико-приложен обзор на специализирана литература и добри практики да се синтезират, систематизират и критично анализират ключови знания, умения и компетенции на педагогическите специалисти и да се разработи и апробира модел за формиране и развитие на лидерският им потенциал.“ Тази цел се постига посредствоом шест задачи, съответстващи на съдържанието на дисертацията.

Ограниченията в увода на дисертацията са откроени достатъчно ясно и представляват рамка за изследването на докторанта.

В **първа глава** докторантката извършва критичен обзор на теоретичните постановки. Изяснява се понятийния апарат - лидерство, разграничаването му от управлението и мениджмънта, анализират се концепции и модели, въз основа на които са синтезирани три взаимосвързани компонента на лидерския потенциал – социално-психологически, управленски и прагматичен. Систематизирани са *Ключови способности и умения в състава на лидерския потенциал (стр.26).* Оценявам високо ясно заявената лична позиция на автора по изследваните въпроси и формулираните работни дефиниции. Представена е спецификата на лидерството на педагогическите специалисти и техните взаимно свързани роли. Главата завършва с изводи и обобщения.

Във **втора глава** се анализират специфичните характеристики на Центъра за високи постижения в професионалното образование и обучение на база на трикомпонентната структура на лидерството. Докторантката показва отлични познания за Европейските политики и стратегии за насърчаване на знанията и иновациите и се опитва да ги внедри в българска професионална гимназия. На стр. 79, фиг. 4, са представени системните компоненти ЦВП. По-нататък в тази глава е описан обектът на изследване - Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ в Ген.Тошево. Изтъкнати са културата на постиженията, екосистемите от умения, партньорствата с бизнеса и науката, индивидуализираното обучение и предизвикателствата пред лидерската роля на учителя. Направени обощения и изводи.

Трета глава представя един от основните приноси на дисертацията - концептуален модел за развитие на лидерския потенциал (стр.119, фиг.5), обединяващ диагностична, обучителна и оценяваща функция. Реализира се чрез две обучителни фази, индивидуален план за развитие и самооценяване. Състои се и от лидерски тип уроци и критерии за проследяване на постиженията. В тази глава са представени резултатите от емпиричното изследване в професионална гимназия „Тодор Рачински“ с участници 27 учители. Докторантката е извършила обстоен анализ и показва критично състоянието на лидерския потенциал в гимназията по трите структурни компоненти. Подробно са описани учебно-познавателните задачи, приложени в обучителния процес. Систематизирани са съдържателните и технологичните аспекти за апробиране на Модела за обучение за развитие на лидерски потенциал. С изложените от автора ограничения, може да се приеме, че моделът е приложим в реална образователна среда. Главата завършва с изводи за устойчивото развитие на лидерския потенциал.

Заключението на дисертацията обобщава постигнатите резултати и приноси на дисертацията.

IV. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е подготвен в обем от 40 страници. Съдържанието отразява важни аспекти от теоретичния преглед и от анализа на резултатите от емпиричното изследване. Изтъкнати са доказателства за приложимостта на модела и значимостта на приносите за теорията и практиката.

Докторантката има активна публикационна дейност – видно от множеството статии, доклади и учебници по лидерство за 9-11 клас. За настоящата защита са представени пет публикации, които отговарят на наукометричните изисквания.

V. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Кристияна Иванова извежда научни, научно-приложни и приложни приноси, които смятам, че са лично дело на докторанта.

Научните приноси на дисертацията се отнасят до обогатяване на теоретичното знание с авторова понятийна рамка, която свързва лидерството, учителя-лидер и Центъра за високи постижения чрез социално-психологически, управленски и прагматичен компонент. Ценен принос е разработването на трикомпонентен концептуален модел на лидерския потенциал на педагогическите специалисти, който интегрира класически и съвременни лидерски теории със спецификите на професионалното образование и обучение .

Към научно-приложни приноси причислявам инструментариума за диагностициране, оценяване и развитие на лидерския потенциал в център за високи постижения. В проведеното изследване е обоснована връзката между личностното развитие на педагогическия специалист и организационните условия за проявление на лидерството.

Практическите приноси включват: апробиране в Центъра за високи постижения на създадения модел за развитие на лидерския потенциал на педагогическите специалисти; систематизиране на мерки и препоръки за политика за развитие на лидерския потенциал в ЦВП.

VI. Бележки, препоръки към дисертационния труд

Голяма част от бележките, направени при предварителното обсъждане на труда са отразени от докторанта. С цел усъвършенстване на по-нататъшната изследователска дейност предлагам следното:

- Направените *Изводи и обобщения към параграф 2.2., 2.3* и *към параграфи 3.2 и 3.3.* са излишно обособени в текста; общите изводите към всяка глава са достатъчни;
- Важна характеристика на лидерството е наличие на последователи, в тази връзка в следващо емпирично изследване е добре да се поиска мнението и на учениците;
- За демонстриране на прагматичния компонент и установеното мрежово сътрудничество с бизнеса по дадена дисциплина е необходимо да се добави отзив и от работодатели;

Направените забележки не омаловажават достойнствата на дисертацията и постигнатите резултати, а имат за цел подобряване на труда, с препоръка за неговото публикуване.

Въпрос:

Какви подходи за мотивиране би използвала докторантката като действащ ръководител, за да преодолее констатираните от нея в проучването слабости на лидерския потенциал в професионалната гимназия?

VI. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Изложеното до тук ми дава основание да обобщя, че дисертацията „Лидерски потенциал на педагогическите специалисти в професионалните гимназии като центрове за високи постижения“ с автор Кристияна Иванова съответства на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение. Постигнати са актуални и значими научни, научно-приложни и приложни приноси. Получените резултати допринасят за обогатяване на

управленската теория и практика, свързани с лидерските компетентности на педагозите в центровете за високи постижения.

Въз основа на гореизложеното заявявам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “ДОКТОР” на Кристияна Георгиева Иванова по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, ПН 3.7. „Администрация и управление”.

Дата: 03.11.2026г. Рецензент: ……..…

(проф. д-р Сн. Овчарова)